

כתובות צד

משה שווערד

1. רש"י מסכת כתובות דף צג עמוד ב ד"ה מתני'. הראשונה

מתני'. הראשונה נשבעת לשניה - אם שניה טוענת הואיל ואת באת ליטול תחלה השבעי לי שלא גבית משל בעלי כלום דלמא לא משתייר לי נכסים כשיעור כתובתי ואף שלישית תאמר כן לשניה ורביעית לשלישית אבל הרביעית נפרעת שלא בשבועה וכגון שהיתומים גדולים וקסבר האי תנא כי אמרו רבנן הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה ביתומים קטנים אמרו ולא בגדולים.

2. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת כתובות דף צג עמוד ב

מתניתין וראשונה נשבעת לשניה. רש"י פירש דהשניה תובעת שבועה, ורק בכה"ג שתובעת השניה נשבעת אבל לשון הרמב"ם משמע דיש תקנת שבועה ובי"ד משביעין ולא צריך טענת בע"ד שלא ישתבע לי.

3. פרדס יצחק

(י) מתני' וראשונה נשבעת לשניה. נפשטות הטעם דלריכה הראשונה ליטול הוא משום דמיירי דידעין דאין להבעל נכסים אחרים, ולכן צריכה הראשונה ליטול דשמה כבר גבתה הראשונה כתובתה ממקום אחר ומפקדת השניה שלא כדן^{סו}, אמנם צ"ע לפרש כן שהרי קתני במתני' דהשניה נשבעת לשלישית והשלישית לרביעית, אלמא דנשאר גם להשניה נכסים כנגד כל כתובתה דאל"כ אין השלישית יכולה לגבות ואין לה ליטול, ודוחק לומר דמילי מילי קתני והא דקתני דהשניה נשבעת לשלישית והשלישית לרביעית לא מיירי בלתי אופן דהראשונה נשבעת לשניה^{סו}, ועיין ברש"י שכתב "דלמא לא משתייר לי נכסים כשיעור כתובתי", ולכאורה ר"ל דמיירי דלא ידעין אי ישאר נכסים גם להשניה ולכן צריכה הראשונה ליטול ומ"מ לצקוף נשאר באמת גם לשניה, ולפי"ז באופן דידעין צודאי שיש להבעל נכסים כנגד כל הכתובות אין צריכה ליטול^{סו}.

תרומה, ועוד. סה. וכן פי' השיטה בשם תלמידי רבינו יונה בכוונת רש"י, וכ"ה במאירי שכתב דמיירי דבשעה שהראשונה באה לגבות לא מצאו עוד נכסים, ואח"כ מצאו עוד נכסים, וע"ע בפני יהושע (בתור"ה פי שהיה). סו. כן

אמנם מדברי הראשונים מבואר דגם באופן דידעין שיש להבעל נכסים כשיעור כל הכתובות אפ"ה צריכה הראשונה ליטול, והיינו משום דחיישינן שמא ימלא דנכסים הנשארים אינם של הבעל אלא גזולה הוא בידו או יש צע"ח מוקדם, ולכן חייבת הראשונה ליטול דשמה כבר גבתה כתובתה ומפקדת השניה שלא כדן^{סו}, אבל הרביעית א"צ ליטול דאפי' אם תמלא ששדה אחת מן הראשונות אינה שלו לא יבואו הראשונות לידי הפסד דאז יכולים הראשונות לטרוף השדה שביד הרביעית, דסבר הח"ק דצע"ח מאוחר שגבה מה שגבה לא גבה וכדאמרין בגמ'^{סו}, וכן נס סבר דמה שגבה גבה^{סו} ולכן גם הרביעית צריכה ליטול^{סו} מטעם זה^{סו}.

4. תוספות מסכת כתובות דף צג עמוד ב ד"ה מי שהיה

מי שהיה נשוי ד' נשים - לא הוה מצי למנקט ב' נשים אף על גב דשייכא בהו שפיר פלוגתא דתנא קמא ובן ננס מ"מ לא הוה שמעינן מיניה שבועה לאחד שבועה למאה אבל השתא שמעי' ליה דהא אין נשבעת ראשונה לשלישית משום שכבר נשבעה לשניה כדמפ' בגמ' מיהו תימא אמאי תנא ארבע בשלש סגי דבשלש נמי שמעי' שבועה לאחד שבועה למאה ואיכא למימר דהוה אמינא דהתם הוא דאין נשבעת ראשונה לשלישית שהיא אחרונה דלא חיישי' כולי האי כיון שכבר נשבעה לשניה ושלישית שמא כבר נתקבלה כתובתה שאין נשבעת לא אחמור בה רבנן כולי האי אבל אם היתה נשבעת אותה שלישית כגון שיש רביעית דהשתא ידעינן שלא נתקבלה כתובתה הוה אמינא דנחמיר טפי ותשבע לה הראשונה להכי תנא ארבע נשים, מ"ר.

5. שיטה מקובצת מסכת כתובות דף צג עמוד ב

ויש מי שתירץ דאגב אורחיה קא אשמעינן עד ארבע לנסיב טפי לא לנסיב כי היכי דלמטי עונה לחדש לכל אחת וכדאיתא נמי ביבמות. תלמידי הרשב"א ז"ל.

6. פרדס יצחק

ולאו קושיא הוא דע"כ כלל הכתובה ליכא ראייה אחרת מתי נשאו וליכא עדים ע"ז, דא"כ ישאלו העדים איזהו מהם נשא בראשונה ויתן להראשונה כל המנה ולמה אמרינן בסיפא יחלוקו, אלל ע"כ ליכא עדים עכשיו מתי נשאו, אלל רואים בהשטר אימתי נחתמו ועי"ז מזכירים אימתי נשאו, דכותבים השטר באותה שעה שנשאו, וכיון דנכתבו כל השטרות בשעה אחת ש"מ דנשאו כולם בשעה אחת, ומ"מ אין לנו יודעים איזהו מהם נשא תחלה שהרי אינו מבוחר בהשטר רק השעה ולא הרגע, וכיון דמוטל הדבר בספק חולקים בהסיפא, וברישא מיירי שידועים מי הוא קודם וכמו שכתבתי לעיל (אות ט"ו) ¹⁰.

י" מתני' היו יוצאות בולן ביום אחד כל הקודמת להברתה וכו' היו בולן יוצאת בשעה אחת וכו'. עיין ברש"י דיונאות ביום אחד ויונאות בשעה אחת היינו שנכתבו השטר ביום אחד או בשעה אחת ¹⁰, ולכאורה ז"ע שהרי חיוב כתובה לא תלוי כלל בחתימת שטר הכתובה, שהרי גם אי לא כתב לה כלל כתובה חייב ליתן לאלמנה מנה ולכתולה מאתים מכת תנאי ב"ד, וא"כ תלוי הכל בהנישואין ¹¹ והוה ליה לומר כל הקודמת "בנישואין" שעה אחת וכתה, וכן בסיפא הוה ליה לומר דאם בולן "נשאו" בשעה אחת ואין לנו יודעים למי נשא בראשונה יחלוקו מכת ספק ¹².

7. פרדס יצחק

(א) גבו' כגון שנמצאת אחת מהן שדה"א שאינה שלו ובבעל חוב מאוחר שקדם וגבה וכו'. |ל"ע דאפי' לכן ננס דכבר דמה שגבה גבה מ"מ למה משבעין אותה מיד ולא ממתינים עד שיבא בעל השדה ויטרוף מידה, /ויותר ז"ע על פיר"ם (בחד"ה שנמצאת) דאין כאן רק חשש בעלמא שמא ימצא שדה שאינה שלו, דהוי לן להמתין עד שימצא באמת שדה שאינה שלו, דאפשר שלא תבא כלל לידי שבועה, וקי"ל דאין משבעין היכי דאפשר לזכר שלא יהא שבועת חנם, ואין לומר דחיישינן שמא

תכסיף, שהרי שמואל לא סבר ששם זה, ואפשר לומר דלמ"ד מה שגבה גבה לא מפקינן מינה אם אינה רוצה לישבע ולא נחתינן לנכסיה, ולכן אין מניחים אותה ליטול השדה עד שתשבע דשמה לא תרצה לישבע אח"כ, או אפשר לומר לפירש"י דנהי דשמואל סבר דמשום ששם שמה תכסיף אין מתקנים שתשבע, מ"מ כיון דמסתמא תבא לידי שבועה מקדימין השבועה משום ששם שמה תכסיף, וכן אפשר לדחוק להחוס' דצ'ירוף החשש דשמה נמלאת שדה שאינה שלה משבעינן אותה משום ששם שמה תכסיף.

8. תוספות מסכת כתובות דף צד עמוד א ד"ה שנמצאת אחת

שנמצאת אחת מהן שדה שאינה שלו – [1] פי' הקונט' שנודע כבר שהיא גזולה הלכך כשבאה רביעית לגבות משביעין לה והדר יהבינן לה לבן ננס דהואיל מה שגבתה גבתה צריכה שבועה שהרי נפסדת אותה שיש לה שדה שאינה שלו וקשה לרבי דמסתמא כשמשיבין הרביעית משמע שעדיין לא גבתה מדקתני גבי רביעית נפרעת לא תפרע והואיל וכן הקודמת לה למה אינה לוקחת אותה שדה דבבירור שלו ואין סברא לומר שנמצאת אחת מהן שדה שאינה שלו ואינו ידוע איזו ועוד קשה לי מאי קאמר בן ננס וכי מפני שהיא אחרונה נשכרת אטו מי קאמר ת"ק נשכרה נפסדה קאמר שאינה נשבעת לפי שאין גבייתה כלום שהקודמת לה נוטלת אותה שדה והיכא שהאחרונה נפרעת כגון שלא נמצאת אחת מהן שאינה שלו התם מודה נמי בן ננס דנפרעת שלא בשבועה [2] על כן נראה כפי' ר"ח דאפילו לא נמצאת פליגי דקאמר בן ננס שנשבעת הרביעית משום חשש שמא תמצא אחת מהן שדה שאינה שלו ולא יוכלו אחרי כן לחזור עליה דמה שגבתה גבתה וה"ק במאי פליגי כלומר במאי תלוי עיקר טעמא שמחמת אותו טעם משביעה בן ננס לעולם כגון שנמצאת כו' ומשום הכי נשבעת אפילו לא נמצאת והכא בחיישינן שמא תכסיף קמיפלגי לפי שיראה שמא תמצא אחת מהן שדה שאינה שלו ויחזרו עליה ואינה חוששת להשביח השדה ומפסידתו ואומר ר"ת דמשביעין אותה כדי שתפרוש אם התפיסה צררי וא"ת א"כ נשביע כל ב"ח דניחוש שמא יכסיף לפי שמא יש בעל חוב קדום שיטרופ ממנו ונשביענו כדי שיפרוש אם התפיסו צררי לאו מלתא היא דאטו יש לנו לעשות תקנה לבעל חוב דליתיה קמן ושמה אינו בעולם אבל הכא אנו עושין תקנה בשביל הנשים הקודמות

...

וא"ת לרבנן נמי תהא האחרונה נמי צריכה שבועה כדין כל הבא ליפרע מנכסי יתומים [1] ופ"ה דביתומים גדולים איירי ודלא כאביי קשישא [2] ור' מפרש אפי' לאביי קשישא כגון שפטרה מן השבועה ...

9. אילת השחר מסכת כתובות דף צד עמוד א

חיישינן שמא תכסיף. דידעה דיתחזרו עליה משא"כ כשנשביענה, וצ"ע דנמצא דעושין עצה להטעותה ע"י שנשביענה, ובודאי אם תשאל לב"ד או לחכם אחד איך הדין אם ימצא שמהקרקעות הקודמות א' מהן גזולה, בודאי יאמרו לה האמת שיגבו ממנה, וכי אז תגבה בלי שבועה, ונצטרך לומר דמ"מ לא פלוג, וצ"ע איך מצינו שנעשה דבר להטעותה בדין, ובסברא דכמו שלא נימא לה דין שאינו אמת ה"נ לא נעשה דבר להטעותה בדין, ושו"ר שכבר הקשה זה בשטמ"ק ובשם הריב"ז ז"ל.

10. אילת השחר מסכת כתובות דף צד עמוד א

שם. חיישינן שמא תכסיף. הנה כל שבועה היא כשחבירו רוצה לקחת ממנו, אבל שמא יזיק לא מצינו שבועה, וכאן נמצא דכל השבועה הוא שמא תזיק לי השדה.

11. פרדס יצחק

א גבו' ת"ק לית ליה דאביי קשישא. פי' וסבר דרק בקטנים אמרו דלא יפרע בלא שבועה, אבל בגדולים שפיר יכול לפרע בלא שבועה, ולכאורה הסברה לזה הוא משום דבקטנים חשו טפי לטובתם וכדמנינו במס' ערכין (דף כ"ב ע"א) דאמרין דאין נזקקין לנכסי יתומים, והיינו ציתומים קטנים, וכן מנינו במס' גיטין (דף י' ע"א) דרעה לומר דרק לקטנים עבדי רבנן תקנתא ולא לגדולים^א, אמנם ז"ע ע"ז דא"כ מ"ש מלקוחות דאמרין דאין נפרעין מנכסים משועבדים בלא שבועה אע"פ שהלקוחות הם גדולים^ב.

ואפשר לומר דיתומים גדולים יש עליהם מנזיה לפרוע חוב אביהם^ג ולכן לא הקילו גביה שלא לשלם בלא שבועה, אבל יתומים קטנים לאו בני מנזיה נינהו ולכן הקילו דאין צריכים לשלם בלא שבועה, וגם בלוקח הא דנריך לשלם אינו מכח מנזיה

אלא משום דהשדה משועבד להבע"ח ולכן אין גוצים ממנו כי אם בשבועה^ד, או אפשר לומר דהטעם דבקטנים צעי שבועה הוא משום דיתומים קטנים לא ידעי במילי דאזוהון, אבל גדול שידוע במילי דאזויו יכול לטעון לבד, ולקוחות דמי ליתומים קטנים לענין זה^ה, ולפי"ז באופן שהיו קטנים במיתת אביהם ואח"כ גדלו שפיר צעי שבועה לכו"ע ודלא כמו דמשמע מהתוס' וכמו שכתבתי שם (אות ס"ה)^ו.

12. ריטב"א על כתובות דף צד/א

אמר רב הונא הני תרי אחי או תרי שותפי דאית להו דינא בהדי חד ואזל חד מינייהו לדינא בהדיה לא מצי אידיך למימר ליה לאו בעל דברים דידי את. [1] פרש"י ז"ל דאזל חד מינייהו לדינא בדבר השותפות ויצא השותף חייב לא מצי חבריה שותף למימר לבעל דין לאו בעל דברים דידי את בדין זה שנתחייב חברי אני אדון עמך בחלקי, עכ"ל, ובודאי דלישנא דסוגיין הכי משמע שכבר דן האחד עם הנתבע מדאמרין ואזל חד מינייהו ולא אמרינן ואזיל, ותו מדאמרין עלה לקמן דאמר אי הואי התם הוה טעיננא טפי, אבל לשון בעל דברים דידי אינו מתפרש כאן כמו בשאר מקומות שבתלמוד אבל יש לשונות הרבה שפירושן מתחלף, ומ"מ אף לפירוש זה היא הנותנת דכל היכא דאיתיה לחבריה במתא כופה לנתבע לדון עמו על הכל ולא מצי אמר ליה לאו בעל דברים דידי את, ויש שפירשו אותה בדרך זה:

13. פרדס יצחק [2]

אבל הר"ן אפשר איפכא דהבעל דין אומר להאח שבא לדון בלא לדון עמך רק על חלקך ולא על חלקו אחיך בלאו בעל דברים דידי את על חלקו אחיך, ע"ז קאמר הגמ' דאינו יכול לטעון כן^א, וכן מובאר מהרמב"ם (פ"ג מהל' שוה"מ ושותפין הלכה ג') שכתב לאחד מן האחים או השותפים שבא לתבוע תובע על הכל, ומקורו מהגמ' כאן וכמש"כ הרב המגיד שם^ב, ולפי"ז אתי שפיר הלשון לאו בעל דברים דידי את כמו בכל הש"ס, ומ"מ לשון הגמ' לקמן

14. פרס יצחק

ו' גמ' שבועה לאחד שבועה למואה. יש להסתפק מהו הדין אם יש להשלישית עוד תביעות על הראשונה שאינה יכולה להשביעה את הראשונה רק ע"י גלגול, אי יכולה השלישית להשביעה הראשונה על הנך תביעות ע"י גלגול, ועיין בקדושת ישראל שנקט לפשיטות דאינה יכולה לגלגל והא גופא הוא החידוש דשבועה לאחד שבועה למאה ונפטרה לגמרי מהשלישית, דאל"כ מלמא דפשיטא הוא והאיך כתבו החוס' לעיל (דף נ"ג ע"ב, ד"ה מי שהיה) דהא גופא נא התנא לאשמועינן^ל.

15. פרס יצחק

דאמר עדי במסירה כרתי^ל. כדי להצין הסוגיא פריכס להקדים, דזה ודאי דאע"ג דסבר ר"מ עידי חתימה כרתי מ"מ לא חל המכר או המתנה בלא מסירת השטר^ל, אלא דסבר דבשעת המסירה לא בעינן עדים, ולר"א בעינן מסירה בעדים, וא"כ לכאורה אינו מובן כלל הסוגיא דהכא דמהו החילוק בין ר"מ ור"א, דכמו לר"א אמרינן דאפשר דמסר בזה אחר זה ושייך לאחד מהם ולכן אמרינן שודא דהוא עדיף מפסק דיחלוקו, ה"ג לר"מ נימא כן שהרי ליכא שום חילוק בזה בין ר"מ ור"א, וגם נ"ע מה דמבואר בסוגיין לקמן (בעמוד ז') דאם כתב לאחד ומסר להשני לר"א זכה זה שמסר ראשון, ולר"מ זכה זה שכתב תחלה, דלכאורה גם לר"מ הרי לא קנה עד המסירה וא"כ גם לר"מ הוה לן למימר דזכה זה שמסר תחלה.

ועיין בהרא"ה והריטב"א ורבו קרשקש^ל שכתבו דסבר הגמ' לר"מ אמרינן עדי בחתומיו זכין לו וכדאמר רב"י במס' ב"מ (דף י"ג ע"א), דהיינו לר"מ לאחר שמסר השטר קנה השדה למפרע משעת חתימת העדים^ל, ולכן לא אזלינן כלל בתר המסירה אלא בתר כתיבת וחתימת השטר, אבל ר' אלעזר סבר דלא אמרינן עדי בחתומיו זכין לו אלא הכל תלוי בהמסירה, ור"מ ור"א מחלקו בחרתי, חדא אי עידי חתימה כרתי או עידי מסירה כרתי, ועוד לר"מ אמרינן עדי בחתומיו זכין לו ולר"א לא אמרינן עדי בחתומיו זכין לו אלא קנה משעת המסירה^ל.

16. דף על הדף מסכת כתובות דף צד עמוד ב

בגמ': כתב לאחד ומסר לאחר, לזה שמסר לו קנה. בתוס' (ד"ה מסר וכו') דנים אם הדין בחתומיו זכין לו קשור עם המחלוקת של עדי חתימה כרתי או עדי מסירה כרתי. יש בענין מספר שיטות:

א. שיטת תוס' בסוגיין. דדין עדיו בחתומיו זכין לו הוא לכו"ע (בין למ"ד עדי חתימה כרתי ובין למ"ד עדי מסירה כרתי).
 ב. שיטת הרא"ה (מובא בשיטמ"ק בסוגיין) - כל הדין של עדיו בחתומיו זכין לו הוא רק למ"ד עדי חתימה כרתי.
 ג. שיטת הריטב"א (בסוגיין) דעה אמצעית. מצד אחד סבירא ליה כשיטת תוס' שהדין של עדיו בחתומיו זכין לו נאמר לכו"ע, אבל מאידך למ"ד עדי חתימה כרתי לא בעינן את התנאי של מטא לידיה.
 ד. מהרש"א (ב"מ כ) מביא את התוס' (ד"ה - שובר) שכתבו דעדי בחתומיו זכין לו הוי רק תקנת חכמים, עי"ש. ומחדש המהרש"א - שכל זה למ"ד עדי מסירה כרתי. אבל למ"ד עדי חתימה כרתי מועיל מעיקר הדין (ונ"מ אם הדין כן בקנין איסור).

17. פרדס יצחק

א) גב' לא דכולי עלמא כרבי אלעזר והכא בהא קמיפלגי וכו'. הא דלא אמרינן דכולי עלמא כרצי מאיר ופליגי אי שודא עדיף או יתלוקו עדיף, היינו משום דלר"מ אי אפשר כלל לומר שודא כיון דיתלוקו הוא האמת, דצין לרש"י וצין להתוס' בדרך ראשון אמרינן דזכו תרוייהו צנת אחת וכמו שכתבתי לעיל (בעמוד א', אותיות כ"ה, פ"ז ד"ה וכוונת התוס')^א, ומ"מ

18. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת כתובות דף צד עמוד ב

הלכה כר"א בגיטין. והנה דעת הרי"ף הוה דלר"א אף עדי מסירה כרתי, ובודאי שעדי חתימה כרתי, ומוכיח דבריו מהא דתיקנו חכמים שעדים יחתמו, והקשו הראשונים מסוגיין דשמואל כר"א הא גם לר"א שייך עדי חתימה והחלות בסוף היום, ות"י הר"ן דודאי להרי"ף ליכא עדי חתימה לר"א, רק כוונת הרי"ף היא דעדי חתימה שיש על השטר הם הוו עדי מסירה, וחזקה שנמצא השטר בידו של המלוה שהרי כותבין שטר ללוה וזה גופא הוה העדי מסירה, דאי יש עדי חתימה ע"כ דהוה מסירה כדן, ובעדים, ודו"ק.

19. פרדס יצחק

ב) גב' רב סבר חלוקה עדיפא. טעמנו דרב הוא דכיון דלר"א איכא ספק השקול שמה נתנו לתרוייהו צנת אחת או שמה נתן רק לאחד מהם, לכן טפי אמרינן יתלוקו דאז צין על הנד שנתנו לתרוייהו אין מפסידים לאחד מהם וצין על הנד שנתן רק לאחד מהם אין מפסידים לגמרי הצעלים האמת דמקבל עכ"פ חזי, אבל אי יאמרו שודא יכול להיות שמפסידים לגמרי הצעלים האמת, וגם לשיטת ר"ת (כתוד"ה לימא) דהטעם דלר"א אלעזר אמרינן

20. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת כתובות דף צד עמוד ב

א"ל אנה נמי שודא דדייני. הנה בשלמא לפיר"ת דשודא היינו כפי מה 'שירצה' הדיין אף בלא שום טעם, מובן מה שאמר רב ששת, אך לשיטת רש"י דצריך שיהי' לדיין איזה שהו צד אומדנא [שהנותן רצה ליתן לזה יותר], צ"ב היאך בא רב ששת לדון כאן מצד שודא דדייני, והרי גם מעיקרא לא זיכה לראשון מצד שודא אלא מצד אחר [אם כפירש"י הנ"ל, אם כרי"ף הנ"ל], ועתה שחזר בו מהפסק דין שלו מה שייך כאן שודא דדייני.

וצ"ל דהנה נתבאר למעלה [בביאור הרי"ף] דמעיקרא סבר רב ששת דיש לתלות דמי שנכתב תחילה לו נמסר תחילה, וצ"ל דגם אחרי שחזר בו רב ששת מסברא זו, היינו דהסכים עם ר"נ דאין זו ראי' 'המכרעת' להכריע הדין על פי זה, אבל על כל פנים זה נשאר עדיין בבחינת 'הדעת נוטה' שיותר מסתבר שלזה נמסר תחילה, ולכך

הגם שאין כח באומד כזה להכריע הדין אך מ"מ יש כח באומד זה לדון מצד שווא דדייני, [דמה שפירש"י ענין שווא כפי ראות עיני הדיין למי נתרצה לתת, נראה פשוט דה"ה נמי כפי ראות עיני הדיין לצד מי מסתבר יותר שנוטה 'הדין' כמו בנ"ד].

והשיבו ר"נ דמ"מ מכיון דמעיקרא לא הורידו מצד שווא, תו א"א להניחו בקרקע מצד שווא.

21. פרס יצחק

(א) גבו' אתא רמי בר חמא לקמיה דרב ששת וכו'. יל"ע ממנ"נ אי מיירי שרמי בר חמא נא לחוד לרב ששת וכדמשמע מלשון הגמ', א"כ האיך פסק רב ששת בלא מר עוקבא, והרי אמרינן במס' שבועות (דף ל"א ע"א) ל"ח דאסור לדיין לשמוע טענות של בעל דין שלא בפני חצירו, ואי מיירי דגם מר עוקבא נא לפני רב ששת, א"כ ודאי קיבל את רב ששת לדיין כיון דנא לדון לפניו ל"ט, וא"כ הרי מחויב לעשות כמו שפסק רב ששת כיון דקיבל עליו ולמה הלך לרב נחמן, וגם קי"ל דלאחר פסק של דיין אסור לינק לדיין אחר, וגם ל"ע האיך הדך רב נחמן מפסקו של רב ששת והרי קי"ל דאם לא טעה בדבר משנה אינו חוזר, וכיון דרב ששת כבר פסק ולא טעה רק בסברא² האיך פסק רב נחמן באופן אחר.

ונראה לומר דלעולם מיירי דמר עוקבא לא נא לפני רב ששת, והכא היה מותר לפסוק בלא בעל דין ע"פ מש"כ הפתחי תשובה (ח"מ סי' י"ז סק"א) בשם הרמ"א דבאופן דלא תלוי בטענות

הבעלי דין מותר לפסוק שלא בפני בעל דין, וה"נ כיון דאיכא עדים למי חסם תחלה ולא ידעינן למי מסר ואינו תלוי כלל בטענות הבעל דין אלא כריכים לידע מהו ההלכה צענין זה, בכה"ג מותר לפסוק שלא בפני בעל דין, וא"כ שפיר הלך מר עוקבא אח"כ לרב נחמן כיון דהוא לא קיבל עליו רב ששת לדיין, וגם רב נחמן מותר לפסוק באופן אחר כיון דלא קיבל מר עוקבא רב ששת לדיין, ומטעם זה יכול לחזור מפסקו של רב ששת כיון דלא קיבל עליו וגם לא היה רב ששת מומחה ע"פ ריש גלותא וכדפסקינן בחו"מ (סי' כ"ה סעיף ד') כ"א.

22. אילת השחר מסכת כתובות דף צד עמוד ב

א"ל שווא דדייני וכו'. יש לעיין הא ע"כ כשר' ששת פסק לרמי בר חמא הי' גם ר' עוקבא, דאל"כ איך מותר לפסוק בדו"ד שיש בין שני בעלי דברים בלי שיבוא גם ר' עוקבא, וצ"ל דהא דהלכו לר"נ ע"כ רמי בר חמא לא הי' מחויב לילך להתדיין אצל ר' נחמן כיון דר' ששת כבר פסק הלכה, וע"כ ר"נ שפסק אחרת הוא משום דחשב לפסק דרב ששת כטועה בדבר משנה במה שפסק שזה מגיע לרמי בר חמא, מ"מ לפי המבואר בשטמ"ק ב"ק (דף י"ב), וכ"ה בשטמ"ק לעיל (דף פ"ד ע"ב) דבטועה בדבר משנה אומר להדיין שיחזור

23. פרדס יצחק

(י) גב' א"ל דקדיים. [ברש"י לקמן (ד"ה לאו בחורת הכי) מצואר דסבר רב ששת כרזי מאיר ולכן נתן למי שקדים בחתימה^כ, ולכאורה אינו מוזן דנהי דסבר ר"מ דעדי חתימה כרתי, מ"מ ודאי לכו"ע בלי מסירת השטר לאו כלום הוא, וא"כ נהי דידעינן דרמי בר חמא היה קדים בחתימה, הרי מ"מ אפשר דמסרה קודם למר עוקבא^כ,] ולריך לומר דס"ל להגמ' הכא כאזיי במס' צ"מ (דף י"ג ע"א) דלר"מ דעדי חתימה כרתי אמרינן עדין בחתומיו זכין לו, דהיינו דלאחר שמסר השטר קנה השדה למפרע משעת חתימת העדים על השטר, וא"כ ליכא שום נפק"מ למי מסרה תחלה דמ"מ זכה זה שחתמה תחלה, אבל לר"א לא אמרינן עדין בחתומיו זכין לו אלא אזלינן בתר המסירה^כ, ולכן פי' רש"י דסבר רב ששת כר"מ^כ, וע"ז בא רב נחמן לחלוק בתרמי, חדא דאפי' לר"מ לא יהבינן למי שחתמה תחלה אלא שייך לתרוייהו כיון דבמקום שאין כותבין שעות ליכא דין קדימה וכמו שכתב רש"י, ועוד דאנא סבר כר"א דאמרינן שודא.

24. פרדס יצחק

(י) גב' [אלא בור מאי טעמא עבד הכי] א"ל שודא דדייני. אין להקשות לפירש"י דאמדינן דעת הנותן מי אוהבת יותר, האין יתכן שאוהבת יותר מר עוקבא, הרי מדכתבה קודם לרמי בר חמא משמע שאוהבת יותר רמי, דלאו קושיא הוא, דע"כ אין ראיה ממה שכתבה קודם לרמי שאוהבת אותו יותר, דא"כ למה מספקינן למי מסרה, דודאי מדכתבה תחלה לרמי ואוהבת אותו יותר ודאי מסרה ג"כ קודם לרמי, אלא ודאי אין

25. פרדס יצחק

(י) גב' א"ל חדא דאנא דיינא ובור לאו דיינא ע"י. עיין ברש"י שפי' דרב נחמן היה דיין על פי ריש גלותא, ור"ל אבל רב ששת לא היה דיין על פי ריש גלותא, ולכאורה הוא תמוה דכי בשביל זה לא הוה רב ששת דיין, ועיין בהתוס' (ד"ה אמיה) דמכאן זה הוכיח הר"ם דלשודא צעינן דיין מומחה ורק רב נחמן היה דיין מומחה, ועיין בתוס' (אות י"ב) שכתבתי בשם הגהות אשרי דאפשר לומר דגם רב ששת היה מומחה אלא דרב נחמן היה

מומחה גדול ואוליגן צמר הגדול מהס"ב ועיין בהרא"ה שםפרש
דודאי גם רב ששם היה דיין מומחה כמו רב נחמן, אלא דמ"מ
לא היה לו לדון במקומו של רב נחמן, והא דקאמר "ומר לאו
דינא" ר"ל בהך מקום אין אשה דיין ע"ד.

26. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת כתובות דף צד עמוד ב

אימא בר כ"ט בניסן את א"ל וכתוב לי מר טירפא מאייר. הקשו הראשונים הא ע"פ רוב ניסן מלא, וא"כ ל' ניסן להיכן הלך, ופשטות מוכח מכאן דל' ניסן שייכא לאייר, וזוהי כוונת הגמ' ליכתוב טירפא מאייר וכך הוא לשון בנ"א, לקרוא ליום ל' ניסן כבר א' אייר ושייכא לאייר ולא לניסן. ולכאו' קשה על זה מהא דמבואר בסנהדרין לגבי עדים שאחד מעיד ב' בחודש והשני מעיד ג' לחודש, דעדותן קיימת, דטעו בעיבורא דירחא עיין שם, ואי נימא דל' לחודש נחשב ג"כ לחודש הבא, א"כ ל"ש להצדיק דבריהם שטעו. וע"כ דל' נחשב לעולם לחודש העבר, וכן כותבין בשטרות ובכתובה בשלושים לחודש העבר, וצ"ע. [וע' ירושלמי שלכך צריך להכריז המולד, ומזה מנהגינו ואכ"מ].